

birtokosát, vagy kézbentartóját minősítik „jogosítottnak“, a jogszerzés kérdését összekeverik a „legitimáció“ kérdésével.¹⁰⁾ Ámde a bemutatóra szóló papiroknál a papír birtoka feltétlenül legitimál és a papirnak ez a legitimáló funkciója nemcsak az adós előnyére szolgál, annyiban, hogy a birtokos kezeihez nyugodtan teljesíthet, hanem ez a legitimáló erő a hitelező javára is működik. *A bemutatóra szóló papír birtokosa u. i. követelheti, hogy az adós neki, mint bemutatónak teljesítsen.* Az értékpapirjog egyik legfontosabb és alapvető vételeme, hogy a papír kézbentartója a birtokos, a birtokosa pedig a tulajdonos.¹¹⁾ Ebből pedig következik, hogy *az adós a papír bemutatásán kívül még más igazolást nem követelhet.*¹²⁾ A papírpuszta birtoka prima vista igazolja a bemutató anyagi jogosultságát (hitelezői minőségét) és ha ezt az adós kétségbevonja, úgy annak állítása és bizonyítása az állandó bírói gyakorlat szerint őt terheli.¹³⁾

A beváltó pénzüzetek tehát magánjogunk, illetve az értékpapirjog alapelvei szerint nem tagadhatnák meg a beváltást, ha tulajdonos belföldi jellegét bármi okból kétségesnek tartják, mert ezt csak abban az esetben tehetnék, ha *bizonyítékuk* van arra, hogy a papír külföldi tulajdonosé s így akarja valaki megkerülni a fennálló rendeletekben foglalt tilalmakat.

A törvény¹⁴⁾ feljogosította ugyan a miniszteriumot, hogy rendelettel magánjogi rendelkezéseket is tehessen, a Magyar Nemzeti Banknak azonban erre felhatalmazása nem lévén, a magánjog alapvető tételeihez és vételeihez nem nyulhat.

Ilj. Dr. Nagy Dezső.

Végrehajtási és perköltségek a földbirtokvagyon teherálladékában.

Az az ügyvédellenes tendencia, amelyről ma a legkompetensebb fórumok előtt is szó esik, legéletképebb gyökérszálaít kétségtelenül a mezőgazdasági adósvédelem atmoszféráját szolgáltató közhangulatból táplálja. Ennek az okát abban látom, hogy azóta, amióta a 34.000/1931. I. M. sz. rendelet 9. §-a elő-

¹⁰⁾ Kunz: A m. kereskedelmi és váltójog vázlata 1922: II. r. 483. j.

¹¹⁾ Kunz i. m. 49.

¹²⁾ Nagy F. A magyar kereskedelmi jog kézikönyve II. k. VIII. 113.

¹³⁾ C. IV. P. 40/910., 63/910. H. D. IV. r. 80., 81. 1. Oertmann: Recht der Schuldverhältnisse 4. Auf. 992. 6. j.

¹⁴⁾ 1931: XXVI. t.-c. 3. §.

ször utalt, a „szükségtelenül, csupán a végrehajtást szenvedőt terhelő költségek fokozása végett” végzett jogcselekményekre, elsősorban éppen a mezőgazdasági adósvédelmi törekvések tehetetlensége kapta fel bűnbakot kereső jelszavául az adós ellen felmerülő eljárási költségek túlzott jelentőségét, amit politikai szöszékből és napi sajtóban elhangzott számos nyilatkozat, sőt több gazdavédelmi rendelet (legutóbb a 6300/1932. M. E. sz.) költségellenes hadakozása dokumentál, s olyan határozottan, olyan aláhuzottan, szinte szuggesztíve festette minden adódott alkalommal a falra, hogy végül is mint indokolt valóság kezd materializálódni, — holott szerencsére az élet konkrét talaján a legközvetlenebbül érdekeltek, az ügyvéd és az ügyfele találkoznak vele legkevesébe.

„Az adóst védeni kell” — írja legutóbb szószerint egyik komoly és higgadt napilapunk vezércikke — „nemcsak a maga, hanem hitelezője érdekében is olyan eljárási költségektől, amelyek közbeeső elemeknek *juttatnak dézsmát a két fél romlására.*” (?)

Ennek a beállításnak az igazságtalansága és méltánytalansága ellen természetesen elkeseredetten nyilatkozott meg, a csaknem kizárólagosan felelőssé tett magyar ügyvédi kar, amely a gazdasági válságnak maga is éppen egyik legsúlyosabban megterhelt áldozata és a jó lelkiismeret tudatával utalt arra, hogy az adós elleni eljárás oka: az adós teljesítési képtelensége s a hitelező önérdkeit védő akarata s az ügyvéd csak a természet és hivatásszerű kötelességét teljesíti a hitelező, de éppen úgy, sokszor szinte önfeláldozó hűséggel az adós oldalán, ebben a szerepében sem nem adós, sem nem hitelező s éppen az adóssal szemben legtöbbször ügyis problémátikus ügyvédi költségek nemcsak, hogy bírói megállapítás és felügyelet, valamint szigorú fegyelmi felelősség vonta határok között a közvélemény fantáziáján messze alulmaradó mérsékelt színvonalon alakulnak, hanem azokban igen számottevő elem a köztudomás szerint túl magas törvénykezési illeték, a készpénzben előlegezendő végrehajtói díj, fuvar- és egyéb szükséges kész kiadások.

Ennek az eddig kellőleg nem méltányolt, de pontról-pontra igaz védekezésnek most bírāja akadt és pedig éppen a magyar föld jelzalogos terheinek statisztikájában, amelynek tárgyilagos adataiból megállapítható, hogy *a földteher álladékaiban az eljárási költségek nem kóros súllyal, hanem ellenkiszóleg meglepő csekély értékkel szerepelnek.*

A magyar föld jelzalogos terheinek hivatalos statisztikai adatait feldolgozó, legutóbb (Magyar Statisztikai Szemle 1932. novemberi szám) megjelent tanulmányában ugyanis dr. Kon-

koly Thege Gyula, egyrészt helyesen utal arra, hogy a gazdasági válságnak kimélyülése, az utolsó években, az azzal összefüggő teherféléseket, többek közt a végrehajtási és perköltségeket is aránytalanul duzzasztotta, másrészt azonban megállapítja, hogy a végrehajtási és perköltségek, amelyek 1931. év végén (a legutóbbi részletes statisztikai feldolgozás időpontjában) 10·2 millió P-re voltak tehetők, *az egész teherálladéknak mindössze 0·6% képviselték.* (Megjegyzem, hogy amennyiben a bruttó teherálladék 2038 millió P. összegét viszonyítjuk az említett végrehajtási és perköltség tételhez, az mindössze 0·5%-nak felelne meg s hogy ugyanakkor amikor maga a teherálladéki összeg az 1926. előtti mennyiségéhez képest 16·45-szorosára emelkedett, ugyanakkor a végrehajtási és perköltségek emelkedése csak 12·49-szeres.)

A Központi Statisztikai Hivatal nemcsak 1931. évben, de az újabb földeladósodási folyamat kezdő időpontjától, 1926-tól kezdve figyelemmel kísérte a „végrehajtási és perköltségek” alakulását. S az ennek eredményeképpen nyilvánosságra hozott adatok azok, amelyek a vádlotként odaállított ügyvédséget 100% -ig felmentik és rehabilitálják.

A rendelkezésre álló adatok értékelésénél tekintetbe kell venni, hogy a statisztikai feldolgozás a per és végrehajtási költségeket mindig együtt és összesítve szerepelteti. Azokban tehát nyilvánvalólag bennfoglaltatnak az ügyvédi munkadíjon felül, a végrehajtói díjak és törvénykezési illetékek s az ügyvéd és végrehajtó bírói megállapítást nyert készkiadásai is. S bizonyára foglaltatnak benne olyan per és végrehajtási költségelemek is, amelyek nem a földteherrel kapcsolatosak, hanem idegen területről rekrutálódnak.

Az alábbiakban tárgyamnak megfelelő összeállításban összefoglalom a Magyar Statisztikai Szemle 1929. évi decemberi, 1930. évi decemberi és 1932. évi januári számaiban közzétett adatokat s az azok viszonyát kifejező arányszámokat, szociálpolitikai érdekességénél fogva követve a Központi Statisztikai Hivatal birtoktípusok szerinti kategorizálását:

50 kat. holdnál kisebb típusu kis-birtok kategóriában:

{összes területe 7,320.111 kat. hold, ebből meg van terhelve 2,438.902 kat. hold és nincs megterhelve 4,881.209. kat. hold}.

1926 előtt	A bruttó teherálladékok évközi növekedése	Evvégi bruttó teherálladékok	Az összes teherálladékok többszörösében kifejezve	A per és végrehajtási költségek évközi emelkedése	Evvégi összes per és végrehajtási költség	A per és végrehajtási költségek aránya az 1926. előtti teherálladékok többszörösében kifejezve	Az összes teherálladékok és az összes per és végrehajtási költségek arányát kifejező százalék
1926-ban	126,566.960	72,641.144	2,74	844.150	724.324	2,16	0,99%
1927-ben	231,677.728	199,208.104	5,93	1,084.966	1,568.474	3,66	0,79%
1928-ban	246,304.567	430,885.832	9,32	1,171.669	2,653.440	5,28	0,60%
1929-ben	247,179.536	677,190.399	12,72	1,625.258	3,825.109	7,52	0,56%
1930-ban	258,014.451	924,369.935	16,18	2,453.003	5,450.367	10,91	0,67%
		1.182,834.386			7,903.370		

51—100 kat. holdig terjedő nagyobb típusu kisbirtok
kategóriában:

(összes területe 853.716 kat. hold, ebből meg van terhelve
335.587 kat. hold és nincs megterhelve 518.129 kat. hold.)

1926. előtt	A bruttó teherálladék évközi növekedése	Ervégt bruttó teherálladék	Az összes teher, emelkedés 1926. előtti teherálladék többszörösében kifejezve	A per és végrehajtási költség emelkedése 1926. előtti teherálladék többszörösében kifejezve	Ervégt összes per és végrehajtási költség	A per és végrehajtási költség arányszáma az 1926. előtti teherálladék többszörösében kifejezve	Az összes teherálladék és az összes per és végrehajtási költség arányát kifejező százalék
1926-ban	11,699,455	6,055,666	298	33,638	26,876	2,25	0,44 %
1927-ben	16,972,389	17,755,121	530	45,272	60,509	3,94	0,52 %
1928-ban	21,302,215	34,727,510	925	45,778	105,781	5,64	0,30 %
1929-ben	18,047,801	56,029,725	1223	89,165	151,559	8,96	0,27 %
1930-ban	16,607,808	74,077,526	1498	165,398	240,724	15,11	0,32 %
		90,685,334			406,122		0,45 %

101 kat. holdtól 1000 kat. holdig terjedő középirtok
kategóriában:

(összes területe 2,927.785 kat. hold, ebből meg van terhelve
1,360.570 kat. hold és nincs megterhelve 1,567.215 kat. hold.)

Évek	A bruttó teherálladék évközi növekedése	Évvégi bruttó teherálladék	Az összes teherálladék 1926. előtti teherálladé- k többszörösében kifejezve	A per és végrehajtási költség évközi emel- kedése	Évvégi összes per és végrehajtási költség	A per és végrehajtási költség emelkedési arányszáma az 1926. előtti teherálladék többszörösében kife- jezve	Az összes teherálladék és az összes per és végrehajtási költség arányát kifejező szá- zalek
1926 előtt		20,995.729			58.707		0,26%
1926-ban	51,695.700	72,691.429	3,46	150.271	203.978	3,80	0,28%
1927-ben	52,302.091	124,993.520	5,95	92.525	296.503	5,52	0,24%
1928-ban	63,840.254	188,833.774	8,99	93.445	389.948	7,26	0,21%
1929-ben	57,377.043	246,210.817	11,72	246.160	636.108	11,84	0,26%
1030-ban	50,358.188	296,569.005	14,13	253.290	889.338	10,56	0,30%

1000 kat. holdat meghaladó nagybirtok kategóriában:

(összes területe 4,830.806 kat. hold; ebből meg van terhelve 1,804.035 kat.hold és nincs megterhelve 3,026.771 kat. hold.)

	A bruttó teherálladékok évközi növekedése	Évvégi bruttó teherálladékok	Az összes teher emelkedési arányzáma az 1926. előtti teherálladékok többszörösében kifejezve	A per és végrehajtási költség évközi emelkedése	Évvégi összes per és végrehajtási költség	A per és végrehajtási költség emelkedési arányzáma az 1926. előtti teherálladékok többszörösében kifejezve	Az összes teherálladékok és az összes per és végrehajtási költség arányát kifejező százalék
1926. előtt		24,159.991			11.487		0.05
1926-ban	77,968.635	102,123.626	4.22	4.168	15.655	1.36	0.01
1927-ben	70,909.025	173,032.651	7.16	9.987	25.592	2.23	0.01
1928-ban	65,448.981	238,481.632	9.88	38.973	64.565	5.62	0.02
1929-ben	75,561.509	514,046.141	21.27	37.857	102.422	8.92	0.02
1930-ban	44,459.875	558,506.016	23.12	49.062	151.484	13.19	0.02

Az összes birtokcsoportoknál:

(összes területe 15,932.418 kat. hold, ebből meg van terhelve 5.939.094 kat. hold és nincs megterhelve 9,993.324 kat. hold.)

	A bruttó teherálladékok évközi növekedése	Ervéni bruttó teherálladékok	Az összes teheremelési arányának az 1926. előtti teherálladékok többszörösében kifejezve	A per és végrehajtási költség emelési arányának az 1926. előtti teherálladékok többszörösében kifejezve	Ervéni összes per és végrehajtási költség	A per és végrehajtási költség emelési arányának az 1926. előtti teherálladékok többszörösében kifejezve	Az összes teherálladékok és az összes per és végrehajtási költség arányát kifejező százalék
1926 előtt		123,852,530			816,394		0,66%
1926-ban	267,925,750	391,778,280	3,16	1,082,222	1,848,616	2,16	0,69%
1927-ben	371,861,233	763,639,513	6,16	1,232,700	3,081,316	3,77	0,40%
1928-ban	396,896,017	1,160,535,530	9,37	1,349,865	4,431,181	5,43	0,38%
1929-ben	398,168,889	1,558,704,415	12,58	1,998,440	6,429,621	7,88	0,41%
1930-ban	369,440,322	1,928,144,737	15,56	2,920,693	9,353,014	11,45	0,49%

Tehát míg az 1926. előtti állapot mellett, amely pedig a magyar föld megterheltsége szempontjából egy páratlanul kedvező mozzanat volt, 0.66% volt a végrehajtási és perköltség, addig 1931. év végén 0.5—0.6%, vagyis a végrehajtási és perköltség teher még aránytalanul alacsony színvonalán sem tart lépést az összes teher emelkedésével, habár kétségtelen, hogy a gazdasági válság 1929. óta egyre fokozódó elmélyülése ebben a tehercsoportban is visszafordította az addig hanyatló tendenciát. De még mindig nem annyira, hogy a végrehajtási és perköltségek aránya elérte volna az ideálisnak és kivételesen kedvezőnek nevezhető 1926. előttiit. (Ez a megállapítás nem érvényesül a 101—1000 kat. holdas birtokcsoportban, ahol a per és végrehajtási költségek emelkedése valamelyest meghaladja az ezen birtokkategória összes terhének emelkedését.)

Az itt ismertetett számsorokból még sokféle érdekes következtetést lehetne vonni (mint pl. hogy aránylag mennyivel súlyosabb a kisebb birtoktípusok végrehajtási és perköltség terhe, amit több, a jelen tanulmány keretébe nem tartozó okon kívül mindenesetre befolyásol az is, hogy ezeknek a birtokoknak a kezeléséből legtöbb esetben teljesen hiányzik a jogászi szakértelem), de ezek már szorosabban nem tartoznának a témámra.

Azt a következtetést azonban biztosan le kell vonni, hogy teljesen alaptalan és hamis beállítás az, amely úgy szerepelteti az eljárási költségeket és azon át a magyar ügyvédség magatartását, mintha kifogásolható vagy kóros szereppel bírna a föld adósságában vagy eladósodásában és hogy ennek éppen az ellenkezőjéről ad tükörképet a jelzőlogos terhek mindenesetre jellemző számbavétele; az ügyvédséget ezen a téren ért sorozatos támadások tehát alaptalanok, igazságtalanok és méltánytalanok! És le kell vonni azt a tanulságot is, hogy minden téren megfigyelés és elemzés tárgyává kellene tenni az eljárási költségek igazi értékét, mielőtt a jogbiztonságot és közérdeket olyan mélyen sértő agyonegyszerűsítési jelszavak honorálásával magasépítésű ősi jogrendszerünk alappillérei megbontására kerülne a sor!

Dr. Vályi Lajos.

Hiteljogi bírói gyakorlat.) Az üzletátruházás körében is találunk az 1932. év bírói gyakorlatában figyelemre méltó határozatokat. Hogy a mozgóképüzem e vonatkozásban nem kereskedelmi üzlet (C. II. 1902/1930.), hogy az átvevő részvénytársaság igazgatósági tagja, ki az átruházott közkereseti társaság tagja volt, megválasztása folytán a tudomást közvetítő szervvé lett s rajta keresztül a tudomásszerzés praesumptio juris et de

*) Előző közleményt I. lapunk ez évi februári számában.